

Høringsinnspill Meld St 18 (2020-2021) *Oppleve, skape dele – Kunst og kultur for, med og av barn og unge*

Creo – forbundet for kunst og kultur er positive til at kunst og kultur for, med og av barn og unge vies nødvendig oppmerksomhet gjennom en stortingsmelding, det er på høy tid. Dessverre bærer denne meldingen preg av mange vage formuleringer og lite handlekraft. Vi er skuffet over at kulturskolene ikke ble tilgodesett med en egen stortingsmelding, slik Stortinget i utgangspunktet hadde ønsket. Vi er også skuffet over at regjeringen i svært liten grad foreslår konkrete tiltak, tiltak som spesielt kulturlivet har etterlyst.

Vi kommer i dette innspillet til å kort kommentere utvalgte deler av meldingen, påpeke uheldige forslag og mangler, og komme med konkrete forslag til forbedringer og tiltak. Viser ellers til vårt innspill til Kulturdepartementet av 30 september 2019.

I denne meldingen tar Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet mål av seg til å bidra til bedre og mer koordinert og balansert politikk både på kultur- og utdanningsområdet. Dessverre feiler den på mange områder. Den rokker ved det grunnleggende kulturpolitiske prinsippet om armlengdes avstand, og for oss – som en fagforening for de profesjonelle kunstnerne – er det skuffende at kunstnerperspektivet så å si er fraværende.

I kap 2.2 skriver departementet at «oppgåva til det offentlege først og fremst å leggje til rette for utvikling, og det gjer dei blant anna ved å sørgje for at det finst eit vell av ulike finansieringskjelder.» Betyr dette at departementet ser for seg at det offentlige skal begrense sitt finansieringsansvar for kultur for barn og unge? Alle – også alle barn og unge – må gis tilgang til kunstopplevelser og kulturaktiviteter. Vi i Creo mener at dette sikres best gjennom offentlig finansiering, og gode og forutsigbare finansieringsordninger.

Så er vi glade for at regjeringen foreslår at kulturskolen fremdeles skal være hjemlet i Opplæringsloven. Vi ser også frem til å bidra inn i arbeidet med en forbedret Kulturlov.

I kap 7.2.4 viser departementet til at lokaler for kulturaktivitet ofte er dårlig tilpasset, mangler universell utforming og gjerne også er for dyre til at det frivillige kulturlivet kan bruke dem. Det er en innsikt vi deler. Dessverre følger det ikke med konkrete tiltak til å forbedre denne situasjonen. Gode og tilpassede lokale kulturarenaer er avgjørende for å utvikle talentene, og for å gi både det frivillige og det profesjonelle kulturlivet utviklende og inspirerende rammevilkår. Det er avgjørende at øvingslokaler, framføringslokaler og visningsarenaer er tilpasset dagens bruk og behov. Derfor må tilskuddsordningen for teknisk utstyr og lokaler (Kulturrom) utvides, og nasjonale standarder som NS 8178 «Akustiske kriterier for rom og lokaler til musikkutøvelse» må legges som premiss ved prosjektering av lokaler som skal brukes til musikkformål.

I kap 7.3.4 setter regjeringen som mål at alle barn og unge skal kunne delta på kultur- og fritidsaktiviteter. Dessverre følges ikke målene opp av konkrete tiltak. Et av de viktigste tiltakene vil være å programfeste en sterkere statlig og kommunal satsing på kulturskolene. Det er derfor viktig at det fastsettes en egen forskrift til opplæringsloven, som blant annet regulerer krav til faglig nivå, kapasitet og nivået for egenbetaling i kulturskolene. Norsk kulturskoleråds rammeplan for kulturskolene bør være ett av grunnlagsdokumentene i dette arbeidet. Her oppfordrer vi sterkt Stortinget til å gå mot regjeringens skuffende forslag om å ikke gjøre rammeplanen til en forskrift.

Denne rammeplanen, og dens forslag om breddetilbud, kan også være en del av grunnlaget for å sette i gang igjen «Kulturskolestunden», som var et tiltak som ble sett på som både vellykket og treffsikkert.

Skal alle barn og unge har reelle muligheter til å delta på kultur- og fritidsaktiviteter må det også praktisk legges til rette for det. I kap 8.1.1 vises det til Kulturskoleutvalgets rapport «Kulturskoleløftet – Kulturskole for alle», og et av forslagene derfra. Dette utvalget foreslo også at modellene, der kulturskoleelever, enkeltvis eller i smågrupper, tas ut fra ordinær grunnskoleundervisning, utvikles videre, og at det klargjøres fra sentralt hold hvordan dette kan løses enda smidigere i forhold til lover og forskrifter. Det må derfor gjøres endringer i Opplæringsloven. Dette er et forslag som spesielt vil komme mindre lokalsamfunn ute i distriktene til gode, der kollektivtransporten ikke legger til rette for undervisning på ettermiddags- og kveldstid, og der mange foresatte heller ikke har anledning til å kjøre fram og tilbake. Det er derfor gledelig at regjeringen i kap 8.2.2 og kap 8.2.3 ser ut til å åpne for slike ordninger.

Regjeringen peker på det uutnyttede potensialet i å tilby delte og kombinerte stillinger mellom kulturskolen, barnehagen, skolen og SFO. Vi i Creo er av den oppfatning at det største potensialet ligger i kombinerte stillinger mellom kulturskole og grunnskolen. Vi viser i den forbindelse til vårt forslag om et «Kunstfaglærerløft».

Så må vi få lov til å påpeke den noe begensede definisjonen av estetikk som regjeringen legger til grunn. I Kap 9.1.2 definerer regjeringen estetikk som «læra om det vakre og det som gler sansene». Det blir etter Creos syn en forenklet, snever og lite fruktbar definisjon. Vi vil forelså at vi heller bruker Store Norske Leksikons definisjon: «Estetikk er det som stemmer med estetikkenes regler, som er harmonisk og vakkert. Ordet har sin etymologiske opprinnelse i det greske αἰσθησις (aísthēsis) som betyr sansning. At noe er estetisk innebærer at man bruker sansene i vurderingen av det og at verdier som harmoni, skjønnhet og balanse er med i vurderingen.»

Så registrerer vi at regjeringen ikke ønsker å opprette «Musikkbruket», etter modell av Scenekunstbruket. Det mener vi i Creo er særdels dårlig nytt for musikken som kunstuttrykk, for de utøverne som utøver musikk og – ikke minst – for barn og unge som skal oppleve denne kunstarten på en DKS-forestilling. Stortingsmeldingen er tydelig på at oppgaver skal løses lokalt, av kommuner og fylkeskommuner. Utviklingen de siste årene viser at de regionale strukturene i seg selv ikke er tilstrekkelig til å utvikle musikkfeltet. På samme måte som scenekunstfeltet har musikkfeltet behov for en solid nasjonal ordning som stimulerer til nyproduksjon og kvalitet. Det oppleves også som selvmotsigende at regjeringen velger å se bort fra fylkenes ønsker om opprettelsen av Musikkbruket når Stortingsmeldingen presiserer at det lokale folkestyret skal vektlegges og lyttes til.

Etter nedleggelsen av Rikskonsertene og opprettelsen av Kulturtanken har det oppstått et vakuum når det gjelder utviklingen av nye produksjoner på musikkdelen av skolesekkordningen. Sidestillingen av de ulike kunstartene i DKS har dessuten ført til at musikkandelen av programmene som tilbys skolene er kraftig redusert sammenlignet med tidligere. Det finnes heller ikke lengre noen som har et overordnet og helhetlig ansvar for å sørge for en samlet utvikling av musikkfeltet for barn og unge. Dette gjelder både kvalitetssikringen av produksjoner og formidlingen av dem innenfor Den kulturelle skolesekken, men også generelt for musikkens del har denne kunstformen mistet en nasjonal samlende aktør og faglig pådriver. De produksjonsleddene som i dag finnes må styrkes og sikres. Det må i tillegg utvikles et nytt, landsomfattende ledd for produksjon og formidling av musikk. Vi håper derfor komiteen likevel kan foreslå dette nå.

Det er også skuffende at regjeringen i svært liten grad berører kulturarbeidernes situasjon i dagens DKS-ordning. Så lenge Rikskonsertene eksisterte – fra 1967 til 2016 – eksisterte det en egen tariffavtale for lønnsarbeid. Etter omorganiseringen til Kulturtanken forsvant denne avtalen. KS kom etter hvert på banen, men KS ønsket da en avtale der den enkelte kulturarbeider ikke ble midlertidig ansatt, men heller ble engasjert som selvstendig næringsdrivende. Vi i Creo har alltid ment at dette er en dårlig løsning for den enkelte og for samfunnet. De siste månedens koronakrise har også forsterket dette synet. Vi ber derfor komiteen om at det gis et tydelig signal om at ansettelse, gjerne midlertidig¹ – og ikke næringsoppdrag – skal være det foretrukne og naturlige også i DKS-ordningen.

Vi er også, som NTO, sterkt kritisk til at målet om å «medvirke til at elever i skolen får et profesjonelt kunst- og kulturtilbud» er tatt ut av de reviderte målene for DKS. I tillegg til at profesjonell kunst er utelatt fra målene, er kvalitet i stor grad redusert til elevmedvirkning og relevans. Med dette overføres definisjonsmakten over innholdet og kvaliteten i DKS-tilbudet i stor grad til skolen.

Regjeringen ønsker å inkludere barnehagene i DKS-ordningen, det er bra! Men da må det følge friske penger med satsingen. Spillemidlene har stått stille – eller sunket – de siste årene. Samtidig øker utgiftene, honorarene ble for eksempel økt med over 40% fra 2018 til 2020.

Men mest alvorlig er hvordan skoleverkets sentrale rolle svekkes opp mot det at alle barn og unge skal få muligheten til å oppleve, skape og dele kunst og kultur. Det er bare i skolen vi kan nå alle våre unge, mens de elever i grunnskole og videregående skole.

Vi i Creo mener at skolen har en viktig rolle som formidler av kunnskap, ferdigheter og verdier knyttet til kunst og kultur. Kulturell kompetanse kommer til å ha stor betydning for fremtidens arbeidsliv, næringsliv og samfunnsliv. Vi mener det må arbeides for å øke skoleverkets kompetanse innenfor estetikk, kunst og kultur. Alle de humanistiske fagene må betraktes som en sentral del av grunnutdanningen, verdsettes høyere, og styrkes ytterligere i hele utdanningsløpet. For oss er det viktig å påpeke at det humanistiske perspektivet, der dannelsesbegrepet står i sentrum, innarbeides så tidlig som mulig. Vi vil her forstå dannelsesbegrepet som en livslang utviklingsprosess, der ferdigheter og kompetanser på de åndelige, kulturelle og sosiale områdene står sentralt.

¹ Jfr AML § 14-9 (4) Landsomfattende arbeidstakerorganisasjon kan inngå tariffavtale med en arbeidsgiver eller en arbeidsgiverforening om adgang til midlertidig ansettelse innenfor en nærmere angitt arbeidstakergruppe som skal utføre kunstnerisk arbeid, forskningsarbeid eller arbeid i forbindelse med idrett...

Vi vil også påpeke at de praktiske og estetiske fagene byr på kunst- og kulturuttrykk som vekker og forsterker følelser, og fremkaller både refleksjon og spontanitet hos elevene. Disse fagene fremmer en vesentlig læringsvilje- og motivasjon. Å praktisk mestre uttrykksformer som litteratur, musikk, drama, multimedia, foto, film, språk, dans og design forsterker elevenes evne til å kommunisere sine faglige ferdigheter gjennom fantasi, kreativitet og forståelse, og bidrar til en kunnskapsbygging som tar utgangspunkt i elevenes egenart og mestring.

Creo mener at elever som får erfare mestring vil oppleve en langt større læringsmotivasjon og selvtillit til å gå løs på vanskelige utfordringer. Skolen derfor må vektlegge fag som fremmer dette i grunnopplæringen. Creo mener at den praktisk-estetiske opplæringens plass i skolen må styrkes og at skolen må vektlegge kulturell kompetanse som et viktig verktøy for utviklingen av elevens kritiske sans og nysgjerrige kreativitet. Et bredt og allment tilgjengelig kulturtilbud har også positive effekter med hensyn til sosial utjevning og mobilitet, integrering og samfunnsutviklingen – ikke bare individuelt men også kollektivt. Derfor bør det være et prioritert statlig og kommunalt ansvar – et samfunnsansvar – å sørge for et bredt og allment tilgjengelig tilbud.

På denne bakgrunn, og for å sikre at elevene utvikler en bred og helhetlig kompetanse gjennom opplæringsløpet, oppfordrer vi komiteen til å komme med følgende forslag:

- I tråd med et bredere og mer helhetlig kunnskapssyn innføres følgende grunnleggende ferdigheter, i tillegg til dagens fem ferdigheter:
 - Læringsstrategier og motivasjon.
 - Sosial, kulturell og estetisk kompetanse.
- Det må innføre kompetansekrav for å undervise i musikk, og i kunst- og håndverk, på samme nivå som for andre fag, dvs minimum 60 studiepoeng på ungdomstrinnet og minimum 30 studiepoeng på trinnene 1 til 7.
- Grunnskolefagene musikk og kunst- og håndverk må bli fag som elevene kan komme opp i til eksamen i 10. klasse i grunnopplæringen.
- Timetallet i fagene musikk og kunst- og håndverk må økes i grunnopplæringen.
- Det må igjen bli obligatorisk i lærerutdanningen med minst ett emne i praktisk-estetiske fag.

De fleste har nok lagt merke til diskusjonene rundt Kulturtankens rolle og mandat. For oss er det viktig å påpeke at en fremtidig og helhetlig organisering av både denne og Kulturrådet ikke bidrar til et ytterligere skille mellom kunst og kultur for barn og unge og kunst og kultur for resten av befolkningen. Det fremstår for oss som en kunstig og lite fruktbart distinksjon.

Vi støtter ellers innspillet fra NTO, og ber dere spesielt lytte til de prinsipielle innvendingene de kommer med i forbindelse med denne høringen.

Med vennlig hilsen

Hans Ole Rian
Forbundsleder
Creo – forbundet for kunst og kultur